

**UNIVERZITA PALACKÉHO V
OLOMOUCI**

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Mgr. Zuzana Turková

**VYUŽITÍ REGIONÁLNÍCH PRVKŮ V PRÁCI UČITELE
MATEŘSKÉ ŠKOLY (OLOMOUC)**

Olomouc 2021

Vedoucí práce: Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Aleny Vavrdové, Ph.D. a že jsem použila zdroje, které cituji a uvádím v seznamu pramenů a literatury.

V Olomouci, dne 30. 5. 2021

Zuzana Turková

Poděkování

Děkuji své vedoucí práce, Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D., za odborné vedení, přátelský přístup, cenné rady a připomínky. Děkuji i mé rodině, která mě při studiu vždy podporovala a věřila mi.

Obsah

Úvod.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	7
1 Vymezení základních pojmů	7
1.1 Region	7
1.2 Regionální prvky	8
2 Region Olomouc.....	10
2.1 Poloha a geografické vymezení.....	10
2.2 Stručná historie města	10
2.3 Významné kulturní památky a zajímavosti místa	16
3 Regionální prvky v RVP PV	20
3.1 Vymezení RVP PV v systému kurikulárních dokumentů.....	20
3.2 Pojetí a cíle PV dle RVP PV	20
3.3 Vzdělávací oblasti	21
EMPIRICKÁ ČÁST	24
4 Charakteristika výzkumu.....	24
4.1 Cíle výzkumu	24
5 Metodika výzkumu	25
5.1 Výzkumná metoda- dotazník	25
5.2 Konstrukce a vlastnosti dotazníku.....	25
5.3 Popis použitého dotazníku	25
5.4 Charakteristika výzkumného vzorku.....	26
6 Analýza a vyhodnocení dotazníku.....	27
7 Shrnutí výsledků	41
Závěr	43
Seznam použité literatury a zdrojů:	44
Seznam zkratk:	47

Zdroje obrázků:.....	47
ANOTACE.....	48

Úvod

Místo, kde se narodíme, kde žijeme, navazujeme první sociální kontakty a zažíváme první kontakty s přírodou, kulturou a společností nás ovlivňuje na celý život, nebo přinejmenším na jeho odrazovém můstku. Region, ve kterém předškolní děti zažívají svá poprvé a využití jeho charakteristických prvků ve výuce v mateřské škole, je tématem předkládané bakalářské práce.

Pro práci s regionálními prvky je rozhodující přehled pedagoga o regionální historii a významných památkách v daném místě, který ovlivní jeho další práci s regionálními prvky při přípravě a realizaci vzdělávacího programu pro děti předškolního věku. Hlavním cílem teoretické části této práce je tedy výklad základních pojmů, význam slova region a regionální prvek. Dále blíže představit region Olomouc, jeho polohu a geografické vymezení, stručnou historii města Olomouce, jež bylo osídleno už v období paleolitu a již od dob prvních Slovanů bylo významným centrem Moravy. Dále bude pozornost věnována několika významným kulturním památkám města, jež patří k druhé nejrozsáhlejší památkové rezervaci v České republice. Cílem třetí kapitoly teoretické části je představení Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, jeho zařazení do systému kurikulárních dokumentů a vazba regionálních prvků na jednotlivé vzdělávací oblasti.

Hlavním cílem empirické části je předložit výsledky dotazníku, jenž proběhl během měsíce února roku 2021 mezi pedagogy mateřských škol olomouckého regionu. Výzkum má zjistit, jakým způsobem je do vzdělávacího programu v mateřské škole zařazována regionální tematika, které vyučovací metody a organizační formy volí pedagogové pro tuto práci nejčastěji, které instituce v regionu nejčastěji navštěvují, co ovlivňuje jejich práci s touto tematikou apod.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení základních pojmů

V úvodu této práce je třeba přiblížit základní pojmy, jež ji definují. Těmito pojmy jsou region a regionální prvky. V následujících podkapitolách je nastíněno, jak tyto pojmy chápou někteří autoři.

1.1 Region

Pojmem region označujeme takové území, jež má z určitého hlediska společné znaky. Kolektiv autorů a konzultantů Nakladatelství Plot konkrétně pojem definuje takto: „*region je oblast, která z určitého hlediska vykazuje jednotné rysy.*“ (Kolektiv autorů, 2018, s. 291)

Josef Bartoš (Bartoš, 2004, s. 6) vymezuje pojem region jakožto územní celek, který je svojí rozlohou menší než stát. Region je vlastně jednotkou, na kterou se stát člení. Může tedy jít buď o velké celky, jako kraje, nebo i ty docela malé, jakými jsou obce.

Dalším autorem, jenž definuje pojem region je František Krejča (Krejča, 2007, s. 84). Ten uvádí, že „*pojem region (oblast, území) je vymezován a charakterizován v souladu s několika rovnocennými přístupy a hledisky. Ty se ovšem neprolínají a nestřetávají přirozeně, s logickou samozřejmostí. Každé hledisko akcentuje jiný úhel pohledu a je proto nutné hledat jejich průmět. Jde v zásadě o přístup:*

- *zeměpisný (geografický);*
- *ekonomický (vycházející z charakteristiky půdy, jako základu pro typ hospodářství);*
- *kulturní;*
- *jazykovědný (vymezující oblasti dialektu);*
- *historicko - administrativní*
- *správní*

Regionem tedy dle Krejči (Krejča, 2007, s. 90) je možné nazývat území, na němž je na základě předem definovaných parametrů, možné konstatovat prvky, které se liší od podobně definovaných prvků v sousední oblasti. Při stanovování charakteristických prvků je také třeba přihlížet k sebeidentifikaci obyvatel s daným místem. *„Region tedy představuje území, na kterém se v relativně homogenním celku soustřeďují jevy, které specifickým způsobem, charakteristickým pro danou sledovanou oblast odrážejí způsob života lidí v daných geografických, přírodních, hospodářsko-historických a kulturně historických podmínkách, v určitém relativně přesně vymezeném časovém úseku, a se kterým se jeho obyvatelé identifikují po dobu života několika po sobě jdoucích generací.“* (Krejča, 2007, s. 91)

1.2 Regionální prvky

Pojem regionální je chápán jako něco, co je oblastní, lokální, krajové. Regionální prvky tedy můžeme vnímat jako oblastní prvky, prvky specifické pro daný kraj či oblast. (Kolektiv autorů, 2018, s. 291)

Regionální prvky, které nám blíže dokumentují společensko-ekonomické dění a přírodní jevy v daném regionu, nám charakterizují zvláštnosti daného regionu. *„Regionální prvky můžeme členit na:*

- *geografické - mezi ně řadíme geomorfologické útvary, terénní zvláštnosti, strukturaci říční sítě a vodstva, přírodní útvary, výskyt druhů rostlinstva a živočišstva, aj.;*
- *sociální – zahrnující sociální zvláštnosti sociální oblasti, kterými se od sebe liší oblasti průmyslové a zemědělské;*
- *populační – souvisí s hustotou osídlení a znaky, jež s sebou nese tato skutečnost: sídlištní síť, katastrální plány, plány obcí, mapy regionů, krajů;*
- *ekonomické – informují o hospodářském potenciálu oblasti;*
- *komunikační a kulturní – podávají svědectví o mezilidských vztazích a bohatosti národní, lidové kultury.“* (Vavrdová, 2009, s. 55-56)

Dle Bohumíry Fabiánkové (1996, s. 24) můžeme regionální prvky dělit do tří skupin dle příslušnosti daných prvků:

- *„historie – dějiny obce, první písemné zmínky o obci, archeologické nálezy, důležité historické události, historické osobnosti kraje, průmysl, zemědělství, školství a kultura z historického hlediska, lidové tradice, lidová slovesnost apod.;*
- *současnost – současný stav průmyslu, zemědělství, školství, kultury, nerostného bohatství, současný výstavba, doprava, rostlinný kryt, živočišstvo, počet obyvatel, stav životního prostředí aj.;*
- *budoucnost – plány rozvoje obcí a kraje, výstavby, dopravy, zlepšování životního prostředí, záchrany ohrožených rostlinných a živočišných druhů atd.*

Znalost regionu, ve kterém působí, je pro učitele stěžejní. Jen tak může efektivně zařazovat do vzdělávacího procesu regionální prvky a seznamovat tak děti v předškolním vzdělávání s jejich nejbližším okolím. To je v budoucnu východiskem pro poznávání území a souvislostí v širším měřítku.

2 Region Olomouc

Výzkum v bakalářské práci je zaměřen na olomoucký region, proto tato kapitola má za cíl přiblížit Olomouc z hlediska geografického, historického a kulturního.

2.1 Poloha a geografické vymezení

Krajské město Olomouc (od 1. 1. 2001) je šesté nejlidnatější město v České republice a svojí rozlohou zabírá 10 333 ha půdy. Nachází se na střední Moravě, konkrétně na nivě řeky Moravy. Město má rovinný charakter a leží v 219 m. n. m. (Profil města Olomouce 2018. Olomouc.eu [online]. ©2018 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: https://www.olomouc.eu/administrace/repository/gallery/articles/88_/8827/profil-mesta-olomouce-2018.cs.pdf)

2.2 Stručná historie města

Poloha dnešní Olomouce byla už v minulých dobách výhodná svými přírodními podmínkami. Nacházela se, jak již bylo řečeno výše, na nivě řeky Moravy a nabízela jak nížinné území, tak i lehce vyvýšené území nad ní. Pro osídlení této oblasti je důležitý tzv. olomoucký kopec, nacházející se na pravém břehu řeky. Nacházely se zde dva vyvýšenější body a to dnešní Michalské a Václavské návrší. Mezi nimi se nacházelo Petrské návrší, jež neslo název podle patrona kostela sv. Petra. Stopy prvního osídlení této oblasti spadají do mladší doby kamenné (paleolitu). (Procházková, 2002, s. 10-12)

První Slované přišli na území Olomouce již v poslední fázi stěhování národů, v první polovině 6. století. Oblast starého Olomoucka v této době zřejmě sehrála významnou roli určité křižovatky cest prvních Slovanů na našem území, jelikož oblast úrodné Hané patřila k prvním osídleným oblastem, odkud pak Slované dále pronikali na jižní Moravu a do Čech. Nejstarší doložené sídliště prvních Slovanů na území Olomouce se nacházelo v dnešní Pekařské ulici. Toto sídliště je nejstarším doloženým sídlištěm tohoto etnika na našem území. V jeho okolí se nacházela zřejmě ještě sídliště staršího germánského obyvatelstva (Slavonín, Řepčín aj.). Od konce 7. století je pak doloženo nejstarší slovanské hradiště v oblasti dnešní městské části Povel, kde sídlila zdejší knížata, další aristokracie a jejich družina. Zánik tohoto

mocenského centra na Povlu a Nových Sadech se odehrál vojensky zřejmě někdy na počátku 9. století a mocenské centrum se poté přesunulo na Olomoucký kopec. V době Velkomoravské říše byla Olomouc důležitým správním centrem a udržovala těsný kontakt s jihomoravskými centrálními hradišti. Po zániku Velkomoravské říše, v první polovině 10. století, Olomouc zřejmě neutrpěla na svém postavení a díky událostem v Podunají a posunu obchodních cest na sever se stala součástí hlavní obchodní cesty spojující západ Evropy s Kyjevskou Rusí. (Bláha, 2002, s. 18-25)

Olomouc se v 11. století stala sídlem přemyslovských údělných knížat. Významným přemyslovským knížetem, jenž tu sídlil, před svým zvolením za českého krále, byl Břetislav I. Za jeho moravského působení byla v Olomouci zřízena mincovna, v níž razil denáry s obrazem patrona hradního kostela sv. Petra. Na počátku 60. let 11. století byl v Olomouci položen základ olomoucké přemyslovské dynastii, když na post místního údělného knížete Břetislav I. jmenoval svého bratra Otu I. zvaného Sličný.

Roku 1063 bylo v Olomouci obnoveno biskupství z rozhodnutí budoucího prvního českého krále Vratislava II. Biskupství mělo celomoravskou působnost a stalo se prodlouženou rukou českého panovníka na Moravě, jelikož podléhalo přímo jemu a nebylo závislé na místních údělných knížatech. Prvním biskupem se stal biskup Jan, jenž do Olomouce přišel z břevnovského kláštera a usídlil se u kostela sv. Petra. Tímto byl pak zřejmě dán impuls k přesídlení sídla olomouckých údělných knížat na protější pahorek, dnešní Václavské náměstí. (Bistřický, 2002, s. 28-31)

Dalším církevním ústavem, jenž byl brzy na to v Olomouci zřízen knížetem Otou, byl roku 1078 benediktinský klášter sv. Štěpána. Od 12. století se mu říkalo Hradisko. Zakládací listiny kláštera jsou nejstarší pravé listiny u nás. Hradisko bylo od svého vzniku spjato s olomouckou větví Přemyslovců a stalo se jejich kulturním místem, i místem jejich posledního odpočinku. (Bistřický, 2002, s. 31)

Roku 1126 se stal olomouckým biskupem Jindřich Zdík. Dle nejpravděpodobnější teorie historiků byl synem děkana a známého kronikáře Kosmy a jeho manželky Božetěchy. Zdík ve své době patřil ke generaci prelátů, kteří se významným způsobem zapojovali do politického dění a stávali se s ním významní poradci panovníků a celkově působili jako významná společenská organizace. V Olomouci se Jindřich Zdík věnoval dostavbě katedrály sv. Víta, kam přemístil původní kapitulu od dnes již zaniklého kostela sv. Petra. Na místě také

zřídil skriptorium neboli písařskou dílnu. Odsud pochází tzv. olomoucké horologium. (Bistřický, 2002, s. 32-35)

Zakládací listina města Olomouce se nedochovala, samotný akt založení se zřejmě odehrál pouze ústní formou a to za vlády Václava I., okolo let 1239-1246. Impulzem k urbanizaci bylo patrně zrušení společného života kanovníků v olomoucké kapitule biskupem Robertem a jejich stěhování do vlastních usedlostí v oblasti Předhradí. Ti vytlačovali zde usedlé kupce a řemeslníky dál na západ. Prvním fojtem mohl být fojt Štěpán, jenž se objevuje v dochovaných listinách té doby a dle magdeburského práva, pod jehož užívání Olomouc spadala, stál v čele správy města a byl i jeho lokátorem. (Bistřický, 2002, s. 44-46)

Olomouc se stala v přemyslovském období místem, odkud byla uskutečňována polská politika. Dne 8. srpna 1306 byl na hradě, v domě kapitulního děkana Budislava zavražděn poslední Přemyslovec na českém trůně, Václav III. Roku 1311 se v Olomouci zastavil nový český král Jan Lucemburský a uvázal se tu k držení země. V letech 1333-1349 město ovládal jakožto moravský markrabě budoucí český král Karel IV. Za jeho nástupce, Jana Jindřicha nastal vrcholný rozkvět moravských měst. Jeho syn, markrabě Jošt, zemřel roku 1411 a byl posledním samostatným markrabětem na Moravě. Markrabata s rodu Lucemburků však sídlila v Brně, přestože Olomouc byla považována za hlavní město Moravy. (Kohout, 2002, s. 48-57)

Samotné město bylo od přilehlých osad odděleno hradbami, které na počátku nebyly moc propracované a souvislejšímu obléhání by neodolaly. Dochované zbytky hradeb nacházející se v Bezručových sadech pochází až z období konce 13. či počátku 14. století. Co se týká národnostního složení obyvatel, Češi zde měli silné zastoupení (často zastávali post fojta). Přesto zde výrazně převládal německý živel. Až do husitského období však nemáme zmínky o jejich větších rozepřích. Od poloviny 12. Století v Olomouci žili i Židé. (Kohout, 2002, s. 51-52)

Roku 1378 udělil markrabě Jošt povolení k výstavbě nové radnice. Třípatrová kamenná budova se začala stavět uprostřed Horního náměstí o několik let později. Od roku 1411 nová budova začala sloužit svému účelu, plně dokončena však byla až roku 1444. Na počátku 15. Století je v Olomouci doloženo již devadesát jedna druhů řemesel. Většina z nich byla organizována v ceších. Nejstarší cechy pekařů, řezníků, mlynářů, soukeníků a kraječů suken, máme doloženy již okolo poloviny 14. století. Kramáři, jakožto jedni z nejbohatších měšťanů obývali patnáct privilegovaných domů mezi horním a dolním náměstím,

ohrazených ulic Panskou a Školní. Těmto domům se říkalo „bohaté krámy“.(Kohout, 2002, s. 56-64)

V husitském období se Olomouc postavila do opozice k nově šířenému hnutí, což se dalo předpokládat již na základě jejího národnostního složení. Významnou osobností této doby se stal nový biskup olomoucké diecéze, Jan Železný. Olomouc se postavila do opozice proti pražanům a její žoldněři se zřejmě přímo zúčastnili první křížové výpravy. Město zároveň v této době opravilo hradby a zesílilo opevnění. V době vlády Jiřího z Poděbrad byla Olomouc oficiálně uznána za hlavní město Moravy, jakožto součást snahy o získání uznání Jiřího vlády. Ta však neměla pevné základy a 3. května 1469 byl v Olomouci prohlášen českým králem Matyáš Korvín. Jeho pozice však neměla pevné základy a tak po dlouhých letech bojů nejprve s Jiřím z Poděbrad a poté Vladislavem Jagellonským, byl s druhým jmenovaným v roce 1479 uzavřen v Olomouci mír za účasti obou panovníků. Po Matyášově smrti v roce 1470 se Olomouc, jakožto celé markrabství moravské, dostala pod vládu Jagellonců. (Kaňák, Stejskal aj., 2002, s. 72-81)

V 16. století si Olomouc stále udržovala své ekonomické, kulturní a politické postavení. Dalo by se říci, že patřila mezi nejvýznamnější centra v oblasti střední Evropy. V roce 1573 se místní jezuitské školy přeměnily na univerzitu a Olomouc tak upevnila své postavení na Moravě. Jakožto královské město podléhala panovníkovi, jenž o ní buď rozhodoval sám, nebo prostřednictvím zemských úředníků. Finančně město zatěžovaly probíhající turecké války. Z náboženského hlediska probíhala v 16. století i zde snaha o rekatolizaci obyvatel, na které se významně podíleli olomoučtí arcibiskupové. Byli to především Vilém Prusinovský, který roku 1566 povolal do Olomouce Jezuity, a Stanislav II. Pavlovský. (Kašpar, 2002, s. 94-101)

V květnu 1619 byli v důsledku pražského stavovského povstání v Brně sesazeni zemští úředníci a na jejich místo dosazeno direktorium. Po příjezdu komisařů vzniklého direktoria do Olomouce bylo vyjednáno přestoupení na stranu povstání a místní jezuité byli donuceni, jakožto podněcovatelé náboženské nesnášenlivosti, opustit zemi. Ve městě se usídlila stálá vojenská posádka a shromažďovala se zde stavovská vojska. Postupně se protestanti dostali na čas k vedoucí roli ve městě. Po porážce v bitvě u Bílé Hory, 8. 11. 1620, se však situace otočila a protestanti museli odevzdat město zpět do rukou katolíkům. Po obnovení pořádků se do města vrátili i jezuité. Následující roky byly pro Olomouc o to náročnější, že přímo v ní a jejím okolí se usazovala habsburská či protihabsburská vojska a

město sužovalo rabování, neúměrné vojenské půjčky a kontribuce. Postup Švédů na Moravu v roce 1642 způsobil v nepřipravené Olomouci paniku. Po několika dnech obléhání Olomouc kapitulovala a 15. června 1642 do města vstoupily pluky generála Torstenssona. Po obsazení města, zahájili Švédové přestavbu Olomouce ve vojenskou pevnost. Švédská posádka opustila Olomouc až v roce 1650. Zanechali za sebou vylidněné, zpustošené město. (Koudela, 2002, s. 112-122)

Po odchodu Švédů bylo třeba vyřešit další směřování Olomouce. V roce 1655 byla Olomouc prohlášena za císařsko-královskou pevnost, což poskytlo zdevastovanému městu možnost na obnovu. Přikročilo se tedy k obnově města, výstavbě předměstských osad, za války zcela zničených, a výstavbě pevnostních objektů. Za významný popud ke zvýšené stavební obměně města dal pak požár roku 1709. Olomoucké šlechtické paláce a měšťanské domy po této události získaly barokní podobu, kterou si povětšinou dochovaly dodnes. V druhé polovině 17. století také započala výstavba souboru šesti barokních kašen, známého prvku města. V první polovině 18. století pak byl na Dolním náměstí vztyčen morový sloup a na Horním náměstí monumentální sloup Nejsvětější trojice. Stavba pevnosti byla dlouhá a nesystematická a probíhala od poloviny 17. do poloviny 18. století. V prosinci roku 1741 během slezských válek bylo město díky nedostavěnému opevnění bez boje vydáno Prusům, kteří ho následující den zase opustili. (Pojsl, 2002, s. 126-138)

Po první pruské válce bylo rozhodnuto o nutnosti postavit olomouckou pevnost co nejdříve, aby byla habsburská monarchie na severní Moravě chráněna proti možnému dalšímu vpádu Prusů. Olomoucká tereziánská pevnost byla dokončena roku 1756. Při stavbě se využily zbytky starého opevnění a hlavního řečiště řeky Moravy a jejích ramen. Předměstí v těsné blízkosti hradeb byla zničena do vzdálenosti 1,5 km od opevnění. Některá tato předměstí znovu vznikla ve větší vzdálenosti od pevnosti, např. Nový svět, Nová Ulice apod. Na jaře roku 1758 pronikli Prusové znovu na Moravu a třicet šest dní obléhali Olomouc. Ta se ubránila a zaštitila Brno a Vídeň před Pruskem, což Marie Terezie náležitě odměnila nobilitacemi, válečnou náhradou za poškozené domy a v neposlední řadě pak změnou městského znaku, kdy dosavadní moravská šachovaná orlice dostala srdeční štítek ovitý zlatým řetězem a břevno nesoucí litery FMT, ve významu František - Marie Terezie. Za vlády Josefa II., který v Olomouci často pobýval, byl během rušení klášterů a většiny kostelů, zrušen i klášter Hradisko. Ten se stal nejprve státním ústavem, pro výchovu kněží, poté zde byli internováni francouzští zajatci, bylo zde zřízeno vojenské skladiště a roku 1802 se Hradisko stalo vojenskou nemocnicí. (Fiala, 2002, s. 144-159)

Olomoucká pevnost se stala na podzim roku 1805 útočištěm císaře Františka II., který sem uprchl se svým dvorem před postupující Napoleonovou armádou a ubytoval se zde v arcibiskupském paláci. V listopadu za ním dorazil car Alexandr I. Z okolí Olomouce pak koaliční vojska postupovala ke Slavkovu. Po bitvě u Waterloo roku 1815 okolo Olomouce opět prošla rakouská a ruská vojska, a po této definitivní porážce Napoleona došlo k propuštění zde internovaných francouzských zajatců. Roku 1829 bylo rozhodnuto o dalších opravách olomouckého opevnění a rozšíření fortifikace o předsunuté pevnůstky (Tabulový vrch, Šibeník). Velitelé olomoucké pevnosti sídlili od počátku 19. století v Edelmanově paláci na Horním náměstí, mezi nimi i významný rakouský vojevůdce Václav hrabě Radecký. (Fiala, 2002, s. 160-162)

V říjnu 1848 se do Olomouce opět uchýlil vídeňský dvůr císaře Ferdinanda V., tentokrát před gradující revolucí. Ten byl svým okolím donucen k abdikaci a dne 2. prosince 1848 se v arcibiskupském paláci stal novým rakouským císařem jeho synovec, František Josef I. (Fiala, 2002, s. 169-170)

Roku 1876 bylo v Olomouci slavnostně zahájeno bourání hradeb zbouráním Hradské brány. Město o něj již delší dobu usilovalo, a i v následujících letech muselo o svém postupu jednat s úřady státní a vojenské správy. Tento krok město již delší dobu potřebovalo, aby mohlo dát průběh jeho modernizaci, rozvoji hospodářské činnosti a celkově územnímu růstu města. Až o deset let později, 9. března 1886, vydal František Josef I. dekret, ve kterém oficiálně zrušil pevnostní statut Olomouce. (Skoupý, 2002, s. 182-183)

Po skončení první světové války došlo v dubnu 1919 k vytvoření Velké Olomouce. K Olomouci bylo připojeno třináct předměstí a dvě města, Hodolany a Nová Ulice, a okolních jedenáct vesnic (Bělidla, Černovír, Hejčín, Chválkovice, Lazce, Nové sady, Nový svět, Neředín, Pavlovičky, Povel a Řepčín). Vytvořením Velké Olomouce se ještě více utvrdil zvrát v poměru národnostního složení ve městě. Oproti německé jazykové převaze na přelomu století, bylo ve městě během prvního oficiálního sčítání obyvatelstva v nové republice roku 1921 napočítáno více jak dvojnásobné množství obyvatel, hlásících se k české národnosti, oproti národnosti německé. (Trapl, 2002, s. 220-223)

Vytvoření Velké Olomouce se projevilo jak zvýšením počtu obyvatelstva, tak připojením průmyslových podniků vzniklých v okolí Olomouce přímo k městu samotnému, čímž se zvýšil jeho ekonomický potenciál. Po druhé světové válce se radnice opět vrátila do rukou Čechů a Němci byli z města odsunuti. V letech 1949-1959 byla Olomouc krajským

městem. Od roku 1960 díky správní reorganizaci jen okresním. V roce 1971 se historické jádro města stalo městskou památkovou rezervací. Po revoluci 1989 došlo opět k období růstu, ekonomického, kulturního i společenského. (Bistřícký, 1998, s. 23-27)

2.3 Významné kulturní památky a zajímavosti místa

Olomouc je druhá nejrozsáhlejší památková rezervace v České Republice. Vzhledem k velkému množství kulturních památek a zajímavých míst v regionu a vzhledem k možnému rozsahu této práce, uvádím zde jen ty, dle mého pohledu zásadní a nejvýznamnější. Jedná se o památky, vztahující se existenci olomouckého arcibiskupství, počátkům olomoucké univerzity a významné prvky centra města.

Arcibiskupský palác – Sídlo olomouckého arcibiskupa bylo postaveno na základech renesančního paláce mezi lety 1665-1685. Stavbu financoval biskup Karel z Lichtenštejna-Kastelkornu. Zde, v trůnním sále, nastoupil na trůn rakouský císař František Josef I. (Frait, 2005, s. 153-155)

Obrázek č. 1, Arcibiskupský palác – zdroj:

<https://www.czecot.cz/images/240x240/337118.jpg>

Arcidiecézní muzeum – Hlavní část objektu je tvořena bývalou rezidencí olomouckých kapitulních děkanů, pozemek pro tuto stavbu věnoval kapitulnímu děkanovi Bartolomějovi roku 1267 král Přemysl Otakar II. Další část objektu je tvořena bývalým purkrabstvím a třetí součástí objektu je pak budova postavená na místě Nového hrádku

s okrouhlou věží, pocházející z přelomu 12. a 13. století. Komplex budov arcidiecézního muzea prošel v letech 1998-2006 rekonstrukcí. (Muzeum umění Olomouc. Arcidiecézní muzeum Olomouc. [online]. ©Muzeum umění Olomouc 2016 [cit. 2021-05-02]. Dostupné z: <https://muo.cz/budovy/arcidiecezni-muzeum-olomouc--40/>)

Dóm sv. Václava - V místech dnešní katedrály vznikl v letech 1104-1107 nejprve kostel sv. Václava, jenž založil olomoucký údělný kníže Svatopluk. Jeho syn ho předal olomouckému biskupu Jindřichu Zdíkovi, aby jej dokončil. Stavbu měl proměnit na katedrálu. V roce 1141 byla stavba úplně dokončena a bylo k ní přeneseno sídlo olomouckých biskupů. Z původní románské baziliky se přestavbami na konci 19. století stala novogotická katedrála. (Bistřický, 1998, s. 61-62)

Obrázek č. 2, Dóm sv. Václava – zdroj:

<https://www.czecot.cz/results/zobrobr.php?w=st&id=337114&orig=1>

Jezuitský konvikt – Počátek existence kněžského semináře v místech budovy dnešního Uměleckého centra Univerzity Palackého lze hledat v druhé polovině 16. století za biskupa Viléma Prusinovského. V roce 1661 došlo k položení základů Starého konviktu. Autorem projektu budovy do tvaru písmene E byl zřejmě Petr Schüller. Barokní přestavba byla hotova roku 1674. V letech 1717 – 1724 pak došlo k výstavbě Nového konviktu společně s kaplí Božího Těla. Více jak dvě stě let před přestavbou konviktu v roce 2002 na Umělecké centrum Univerzity Palackého sloužilo toto místo armádě a fungovala zde vojenská nemocnice a posléze také kasárna. (Umělecké centrum UP. Jezuitský konvikt. [online]. ©2020 [cit. 2021-05-05]. Dostupné z: <https://uc.upol.cz/historie/jezuitsky-konvikt/>)

Obrázek č. 3, Jezuitský konvikt, Kaple Božího těla – zdroj:
<https://www.nockostelu.cz/kostel/4785/>

Olomoucká domovní znamení – Před zavedením číslování domů v polovině 18. Století sloužila domovní znamení k jejich označení. Domy získaly svoji charakteristickou značku, jež umožňovala popsat jejich lokalizaci. Dodnes se jich v centru města několik dochovalo nebo byla znovuobnovena. Např. dům U černého koníčka, U červeného volka, U červeného kohouta, U zeleného stromu, U zlatého jelena, atd. (Gračka, Lisická, aj., 2008, s. 13-49)

Obrázek č. 4, Dům U zlatého jelena – zdroj: <https://www.olomouc.eu/aktualni-informace/aktuality/9539>

Radnice a orloj – Budova radnice, umístěná na Horním náměstí, byla částečně dokončena roku 1411 a plně dostavěna roku 1443. Během své existence na ní proběhly různé stavební úpravy, z nichž poslední výrazná venkovní přestavba proběhla roku 1904 v duchu novogotického slohu. Existenci orloje máme doloženou s jistotou až koncem 15. Století, byť podle pověsti tomu bylo již na počátku tohoto století. Orloj několikrát změnil svoji podobu.

Během druhé světové války byl poničen a později zcela nahrazen orlojem novým, zcela vystihujícím dobu jeho vzniku. Autory jeho nového vzhledu z roku 1955 jsou Karel Svolinský (mozaika) a jeho manželka Marie Svolinská (figurky). (Bistřický, 1998, s. 108-112)

Soubor barokních kašen – Ojedinělý soubor barokních kašen byl v Olomouci vybudován mezi lety 1683-1835. Kašny původně sloužily jako zdroje vody pro obyvatele Olomouce. Kašny zdobí antické mytologické postavy (Herkulova, Jupiterova, Merkurova, Neptunova, kašna Tritonů) a Caesar (zakladatel města dle humanistické pověsti). (Frait, 2005, s. 9)

Sloup Nejsvětější Trojice – Na jeho místě měl původně stát morový sloup, jenž byl nakonec postaven na Dolním náměstí. Sloup Nejsvětější Trojice získal svůj projekt již na počátku 18. století, vzniklo největší barokní sousoší u nás, vysoké třicet pět metrů. Roku 1754 došlo k slavnostnímu vysvěcení, jehož se zúčastnila i Marie Terezie s Františkem Štěpánem Lotrinským. (Bistřický, Olomouc. Průvodce městem a okolím, s. 112) V roce 2000 byl sloup zařazen mezi památky světového kulturního dědictví UNESCO. (Olomouc- představení. Sloup nejsvětější trojice v Olomouci. [online]. ©České dědictví UNESCO [cit. 2021-05-02]. Dostupné z: https://www.unesco-czech.cz/olomouc/predstaveni/#page_start)

Obrázek č. 5, Sloup Nejsvětější Trojice – zdroj: <https://www.strednimorava-tourism.cz/cil/sloup-nejsvetejsi-trojice-pamatka-unesco/>

3 Regionální prvky v RVP PV

V následující kapitole se budeme zabývat tím, jak se téma regionu promítá do jednoho z nejdůležitějších kurikulárních dokumentů pro předškolní vzdělávání, do Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (dále jen RVP PV).

3.1 Vymezení RVP PV v systému kurikulárních dokumentů

Zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, (školském zákoně), ve znění pozdějších předpisů, se zavedl nový systém kurikulárních dokumentů. Ty jsou členěny do dvou úrovní, na státní a školní. Státní úroveň tvoří Národní program vzdělávání (dále jen NVP) a rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). Školní úroveň je tvořena školními vzdělávacími programy (dále jen ŠVP).

„Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení.“ (RVP PV, 2018, s. 5)

3.2 Pojetí a cíle PV dle RVP PV

Hlavním úkolem vzdělávání, jenž je uskutečňováno v institucích pro předškolní vzdělávání je podporovat a navazovat na rodinnou výchovu, poskytnout dítěti dostatečné množství jeho individuálnímu vývoji přiměřených podnětů a podporovat tak jeho další rozvoj a učení. (RVP PV, 2018, s. 6)

RVP PV pracuje se čtyřmi kategoriemi cílů. Jsou to rámcové cíle (univerzální záměry předškolního vzdělávání), klíčové kompetence (výstupy dosažitelné v PV), dílčí cíle (konkrétní záměry, jenž přísluší k dané vzdělávací oblasti) a dílčí výstupy (poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty, které dílčím cílům odpovídají). Tyto kategorie cílů jsou mezi sebou vzájemně provázané.

3.3 Vzdělávací oblasti

Vzdělávací obsah RVP PV je dělen do pěti vzdělávacích oblastí. Tyto vzdělávací oblasti se vzájemně prolínají, navazují na sebe, doplňují se a podmiňují. Jejich vzájemné prolínání je tedy třeba zohlednit i v praxi.

3.3.1 Vzdělávací oblast: Dítě a jeho tělo

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti biologické je stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, podporovat jeho fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost i pohybovou a zdravotní kulturu, podporovat rozvoj jeho pohybových i manipulačních dovedností, učit je sebeobslužným dovednostem a vést je ke zdravým životním návykům a postojům.“ (RVP PV, 2018, s. 15)

V této vzdělávací oblasti spatřujeme téma regionu jakožto místa, které nás obklopuje a ve kterém každodenně trávíme čas. Během poznávání okolí mateřské školy můžeme s dětmi vyvíjet fyzickou aktivitu a rozvíjet jejich pohybovou a zdravotní kulturu. Vycházky do okolí mateřské školy můžeme doplnit všestrannými tělesnými aktivitami a vést je tak ke zdravému životnímu stylu.

Dále můžeme v této oblasti využít přírodní materiál, nacházející se v blízkosti mateřské školy a využít ho k osvojování různých manipulačních dovedností. Touto cestou využijeme poznávání regionu a jeho specifika pro práci s dětmi v biologické vzdělávací oblasti.

3.3.2 Vzdělávací oblast: Dítě a jeho psychika

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti psychologické je podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte, rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů i vůle, stejně tak i jeho sebepojetí a sebenahlížení, jeho kreativity a sebevyjádření, stimulovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností a povzbuzovat je v dalším rozvoji, poznávání a učení.“ (RVP PV, 2018, s. 17)

Téma regionu v psychologické vzdělávací oblasti lze spatřovat v práci s místními folklorními prvky, s básněmi, říkankami a popěvkami vzniklými v regionu. Dítě během práce s nimi rozvíjí své řečové a jazykové schopnosti, zároveň se dá v této oblasti pracovat i

s kreativitou a sebevyjádřením. Při práci s hudbou lze ve třídě podporovat duševní pohodu dětí, děti dále může regionální folklor motivovat k dalšímu poznávání a učení.

3.3.3 Vzdělávací oblast: Dítě a ten druhý

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v interpersonální oblasti je podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému, posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů.“ (RVP PV, 2018, s. 23)

V rámci této vzdělávací oblasti se děti učí základům chování k druhému, jež potažmo vycházejí z regionálních tradic a zvyklostí. Posilují prosociální chování a kooperativní jednání, jež je poutá k důležitým osobám v jejich blízkosti a dále utváří jejich vztah k regionu.

3.3.4 Vzdělávací oblast: Dítě a společnost

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti sociálně-kulturní je uvést dítě do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními, uvést je do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění, pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí.“ (RVP PV, 2018, s. 25)

Tato vzdělávací oblast je ve velké míře založena na regionálním prvku. Dítě se včleňuje do společenství lidí, jež žijí v jeho regionu. Jako první poznává kulturu a umění regionu, jeho duchovní hodnoty. Je seznamováno se zvyky a tradicemi regionu, s jeho významnými kulturními prvky (obřady, rituály, slavnosti, divadlo, apod.), na jejichž utváření, realizaci a plánování má možnost se spolupodílet.

3.3.5 Vzdělávací oblast: Dítě a svět

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v environmentální oblasti je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí – počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu – a vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí.“ (RVP PV, 2018, s. 27)

Dítě si v environmentální oblasti vytváří pozitivní vztah k regionu, ve kterém žije. Seznamuje se s místem svého bydliště a jeho blízkým okolím. Všímá si přírodního, technického a kulturního prostředí, ve kterém žije, uvědomuje si, že ve všech těchto prostředích probíhají změny. Činností a aktivitami v mateřské škole se dítě učí, že je třeba o okolní prostředí regionu pečovat a chránit ho před lidskou činností, která by ho mohla ničit či poškozovat. Dítě si v této vzdělávací oblasti také uvědomuje vztah regionu k jiným kulturám.

EMPIRICKÁ ČÁST

4 Charakteristika výzkumu

Místo, kde žijeme, nás již od raného dětství v mnohém ovlivňuje. Okolí našeho bydliště je nám prvotním místem objevování a poznávání zákonitostí přírody i společnosti. Začlenění regionálních prvků do vzdělávacího procesu v mateřské škole vnímáme jako velmi důležitý prvek poznávání a utužování vazby k našemu regionu. Tento výzkum jsme tedy zvolili za účelem zjištění, jak a do jaké míry se v předškolním vzdělávání v olomouckém regionu využívají regionální prvky, v jakých případech se pedagogům s tímto tématem dobře pracuje a kde naopak spatřují nedostatky.

Předkládaný výzkum byl proveden formou dotazníkového šetření mezi pedagogy mateřských škol v olomouckém regionu, v únoru a březnu 2021. Získaná data se vztahují na dobu předcházející současnému omezenému fungování mateřských škol a kulturních a jiných institucí v regionu.

4.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit jakou formou a do jaké míry jsou regionální prvky zařazovány do vzdělávacích aktivit v mateřských školách v olomouckém regionu a jak jsou s tímto způsobem zařazení regionálních prvků do vzdělávacího programu spokojeni sami dotazovaní učitelé.

Díličí cíle jsou:

- zkonstruovat pedagogický dotazník,
- rozeslat dotazník pedagogům v mateřských školách v olomouckém regionu,
- vyhodnotit výsledky výzkumu.

5 Metodika výzkumu

5.1 Výzkumná metoda- dotazník

Dotazník je jednou z nejvyžívanějších metod pedagogického výzkumu. Na základě kladení otázek v písemné formě získáváme písemné odpovědi. Metoda dotazníkového šetření může být použita k získávání odpovědí z vnějšího nebo vnitřního prostředí. Jedná se tedy například o zjišťování názorů učitelů nebo jejich pocitů, motivů v citové oblasti apod. Podstatou pedagogického dotazníku je systém předem promyšlených otázek, které jsou za sebe řazeny dle vnitřní provázanosti a sledují určitý ucelený záměr celého prováděného šetření. (CHRÁSKA, 2016, s. 158)

5.2 Konstrukce a vlastnosti dotazníku

Při tvorbě dotazníku používáme různé druhy položek. Chráska (2016, s. 158) upozorňuje na vhodnější použití tohoto termínu než termínu otázka. Při tvorbě dotazníku totiž nemusí všechny jeho položky mít formu otázky, ale třeba jen určitého pokynu. Tento pokyn nás vybízí k volbě jedné z uvedených skutečností a ne přímo k odpovědi na otázku.

Položky využívané v dotazníkovém šetření můžeme dělit podle různých kritérií. Nejčastěji se dle Chrásky (2016, s. 159-163) jedná o následující kritéria:

- cíl, pro který je položka určena (kontaktní položky, funkcionálně psychologické položky, kontrolní položky, filtrační položky)
- forma požadované odpovědi (otevřené a uzavřené položky)
- obsah, který položka zjišťuje (položky zjišťující fakta, položky zjišťující znalosti nebo vědomosti, položky zjišťující mínění, postoje a motivy)

5.3 Popis použitého dotazníku

Dotazník, jenž je sestaven pro účely této bakalářské práce (viz. příloha č.1), obsahuje různé z výše zmíněných dotazníkových položek. První položky jsou kontaktního charakteru a zjišťují vazbu pedagoga na konkrétní region. Dále také druh mateřské školy, v němž pedagog působí.

V použitém dotazníku byly použity jak otevřené dotazníkové položky, tak uzavřené. U otevřených otázek bývá při vyhodnocení zapotřebí další kategorizace, zvolila jsem zde tedy použití jen malého počtu tohoto typu dotazníkových položek. Většinou převažují otázky uzavřené, kdy respondenti dostali na výběr z několika odpovědí, nebo měli vybrat z umístění na škále.

U uzavřených položek je v dotazníku využito hlavně položek polytomických, tedy těch, jež nabízejí výběr z více než dvou odpovědí. Zastoupeny jsou polytomické položky výběrové, konkrétně zvláštní podskupina otázek škálových, tzv. škály Likertova typu. Zde se po respondentovi požaduje vyslovení stupně souhlasu či nesouhlasu s nabídnutým tvrzením. Položky dichotomické, jsou zastoupeny v menším množství, jelikož dávají respondentovi na výběr jen ze dvou odpovědí (Chráska, 2016, s. 160-162).

S ohledem na dělení dotazníkových položek dle toho, co položka zjišťuje, jsou v předkládaném dotazníku zastoupeny otázky zjišťující fakta a otázky zjišťující mínění, postoje a motivy. Jedním z hlavních cílů výzkumu je totiž zjištění, jak dotazovaní pedagogové sami nahlízejí na regionální tematiku v práci učitele mateřské školy a zpráva o tom, jak ve skutečnosti práce s touto tematikou na jejich škole probíhá.

5.4 Charakteristika výzkumného vzorku

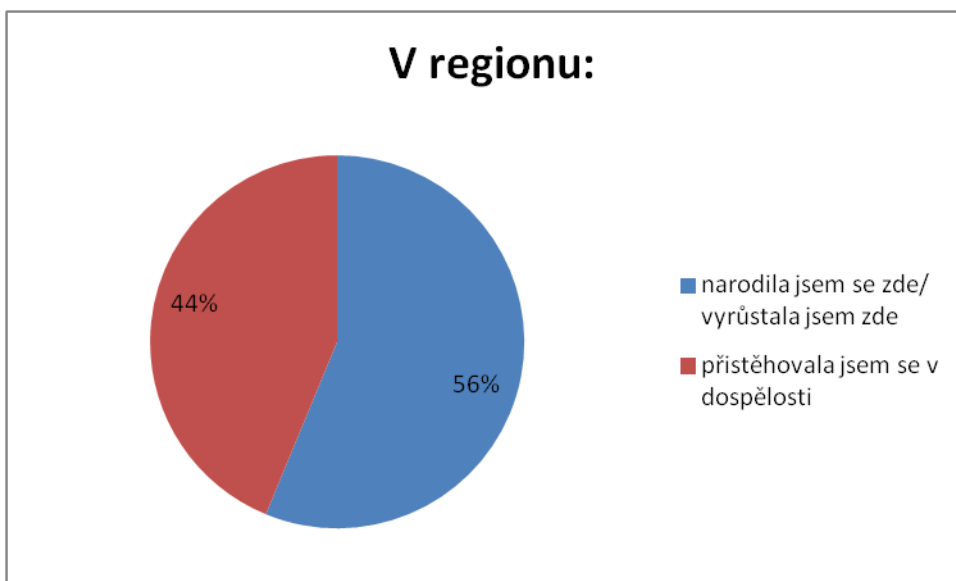
Dotazník byl poskytnut pedagogům mateřských škol v olomouckém regionu. Konkrétně byl z větší části rozeslán kolegyním ze studia oboru Učitelství pro mateřské školy, které již v oboru působí a jejichž mateřská škola se nachází v olomouckém regionu. Dále pak byli formou sociální sítě osloveni pedagogové v profesních skupinách, působící v mateřských školách taktéž v daném regionu. Pro účely této bakalářské práce bylo celkem získáno šestnáct dotazníků.

6 Analýza a vyhodnocení dotazníku

Výsledky výzkumu jsou uvedeny vždy jednotlivě ke každé položce dotazníku. Výsledky jsou zpracovány do grafů.

Položka č. 1: V regionu:

V první položce bylo cílem zjistit, zda se respondent na území regionu narodil/ vyrůstal zde, či zda se do regionu přistěhoval v dospělosti.

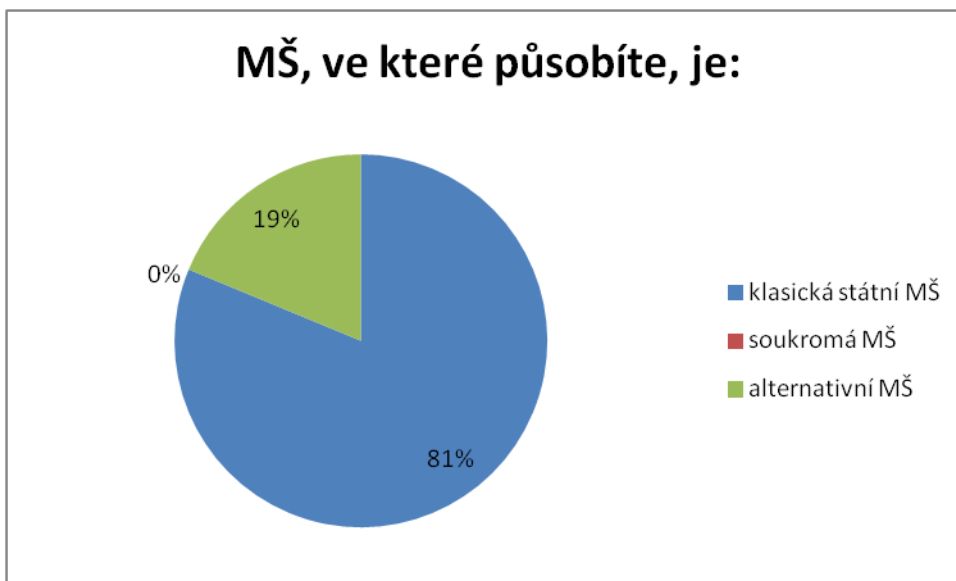

Graf č. 1

Z grafu vyplývá, že 56% respondentů se v olomouckém regionu narodilo, nebo zde vyrůstalo. Celkem se jednalo o 9 pedagogů. Menší část dotázaných, 44%, se do regionu přestěhovala až v dospělosti. Takto odpovědělo 7 dotázaných.

Položka č. 2: MŠ, ve které působíte je:

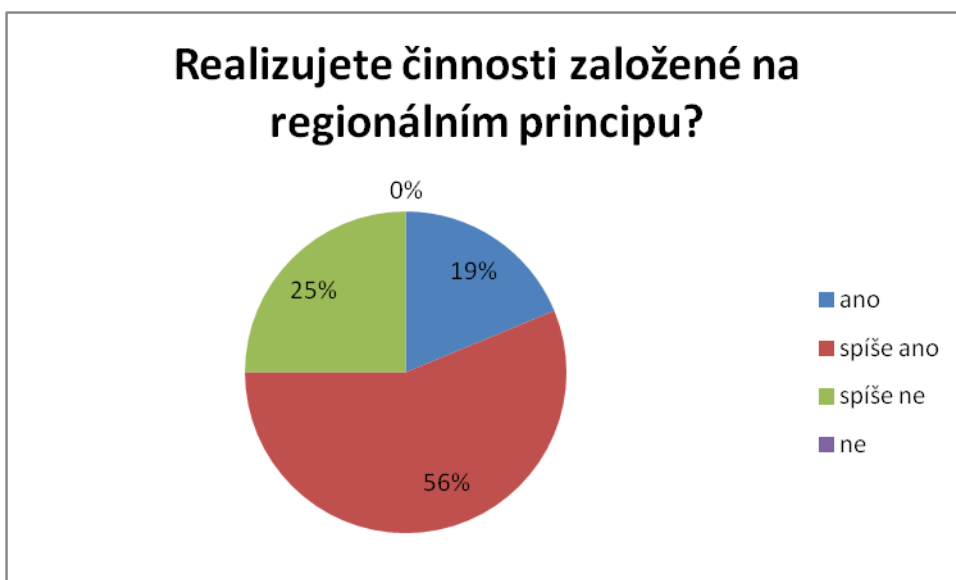
Druhá položka dotazníku měla za cíl zjistit, ve kterém typu mateřské školy účastníci působí.

Graf č. 2

Z odpovědí vyplývá, že 81% působí v klasické mateřské škole. 19% dotazovaných pedagogů působí v alternativní mateřské škole. V soukromé mateřské škole nepůsobí žádný z účastníků průzkumu.

Položka č. 3: Realizujete činnosti založené na regionálním principu?

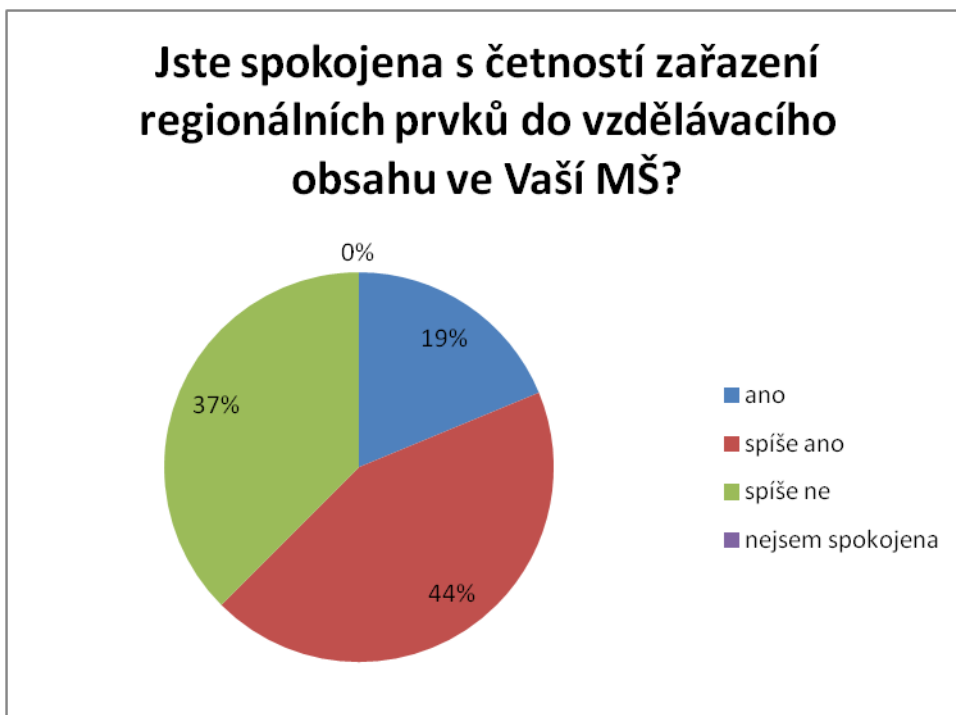

Graf č. 3

Třetí položka zjišťovala, zda dotazovaní ve své pedagogické činnosti realizují činnosti založené na regionálním principu. 19 % respondentů odpovědělo, že ano, 56 % dotazovaných

zvolilo možnost, že spíše ano. Zbýlých 25% pedagogů si myslí, že spíše nerealizují činnosti založené na regionálním principu. Poslední možnost z nabídky, tedy ne, nezvolil nikdo z respondentů.

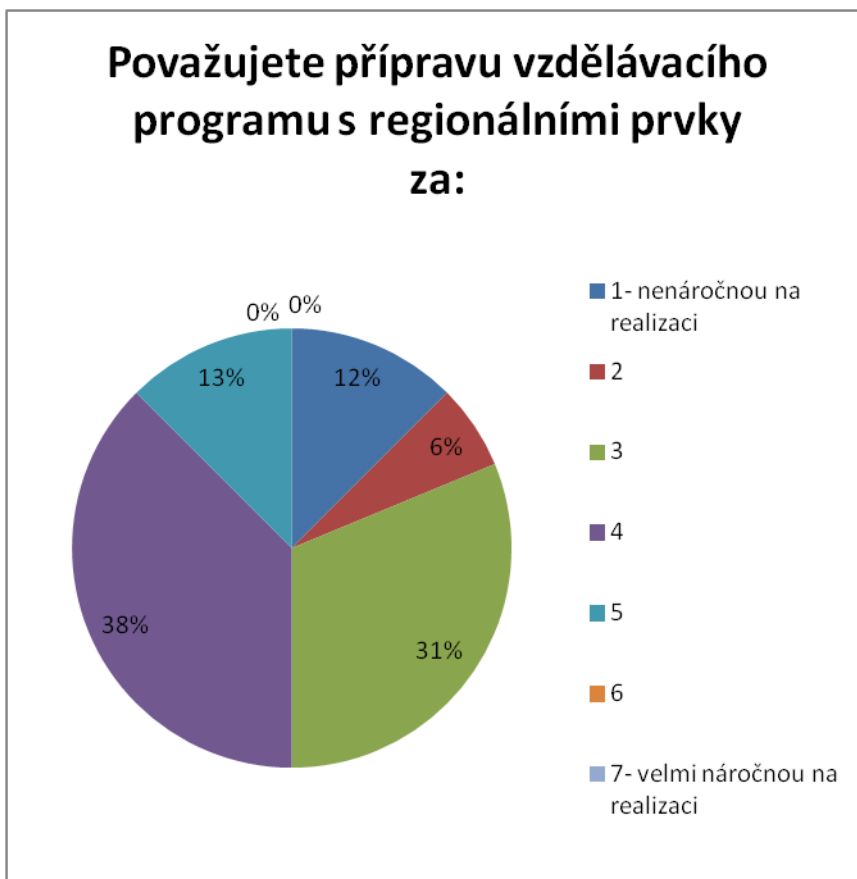
Položka č. 4: *Jste spokojena s četností zařazení regionálních prvků do vzdělávacího obsahu ve Vaší MŠ?*

Graf č. 4

Čtvrtá dotazníková položka zjišťovala spokojenost s četností zařazení regionálních prvků do vzdělávacího obsahu v mateřské škole, kde respondenti působí. Spokojeno se zařazením regionálních prvků je 19% pedagogů. Možnost spíše ano zvolilo nejvíce respondentů (44%). Možnost spíše nespokojen zvolilo 37% dotázaných pedagogů. Poslední možnost, nejsem spokojen, nezvolil nikdo z respondentů.

Položka č. 5: *Považujete přípravu vzdělávacího programu s regionálními prvky za:*

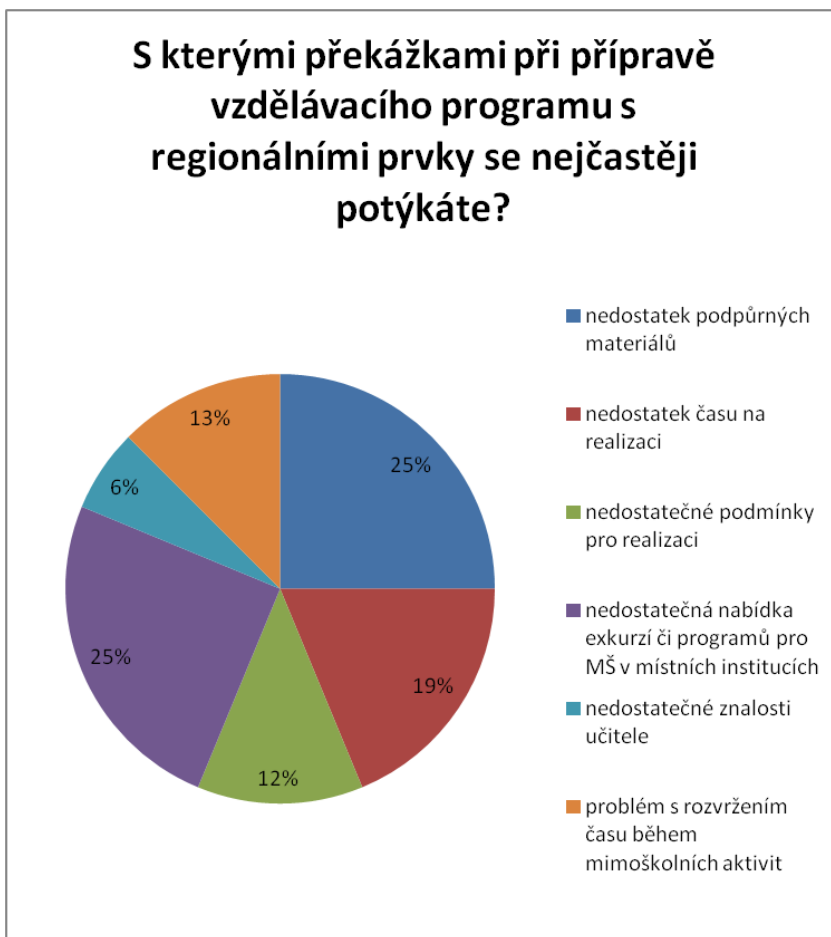

Graf č. 5

Pátá položka zjišťovala, zda respondenti považují přípravu vzdělávacího programu s regionálními prvky za náročnou. Svoji odpověď měli vyznačit na sedmibodové škále tzv. Likertova typu. Jako průměrně náročnou hodnotilo přípravu takového vzdělávacího programu většina respondentů. Konkrétně stupeň číslo 4 zvolilo 38% pedagogů, stupeň číslo 3 zvolilo 31% z dotazovaných pedagogů. Stupně číslo 1 a 5 zvolilo shodně 12,5% dotazovaných. Stupeň 2 pak zvolilo nejméně dotazovaných, jen 6%.

Položka č. 6: S kterými překážkami v přípravě vzdělávacího programu s regionálními prvky se nejčastěji potýkáte?

V otázce bylo možno označit pouze jednu odpověď.

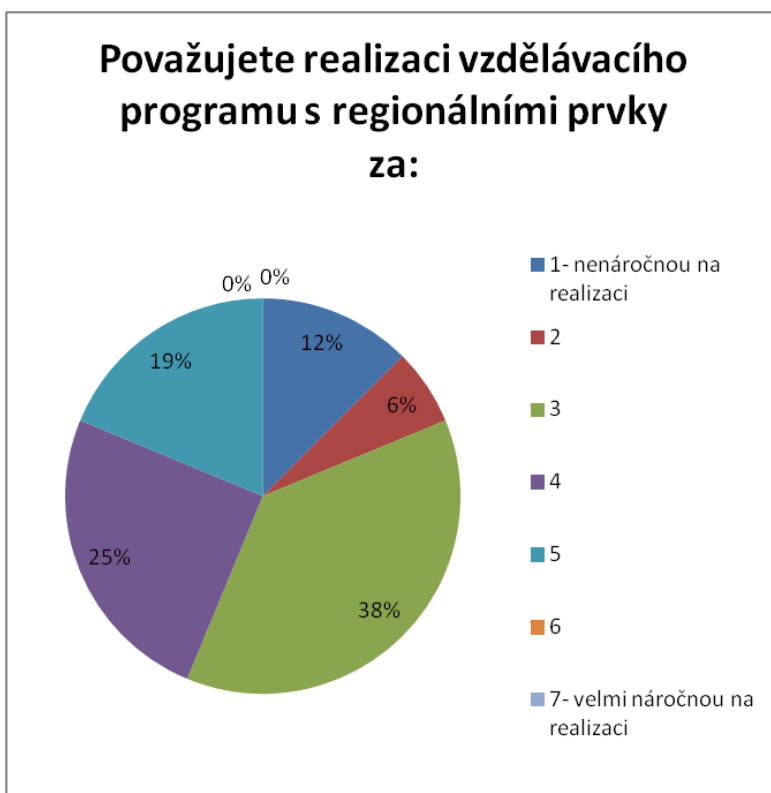

Graf č. 6

Šestá položka se zabývala typem překážek, se kterými se pedagogové nejčastěji setkávají při přípravě vzdělávacího procesu s regionální tematickou. Z průzkumu vyplynulo, že nejčastější překážkou přípravy je nedostatek podpůrných materiálů a nedostatečná nabídka exkurzí či programů pro MŠ v místních institucích, obě tyto odpovědi získaly 25% hlasů. Další nejčastější překážkou je nedostatek času na realizaci (19%), nedostatečné podmínky pro realizaci a problém s rozvržením času během mimoškolních aktivit (obě shodně 12,5%). Jako nejmenší překážka jsou vnímány nedostatečné znalosti učitele (6%).

Položka č. 7: Považujete realizaci vzdělávacího programu s regionálními prvky za:

Položka číslo sedm měla zjistit, zda dotazovaní považují realizaci vzdělávacího programu s regionálními prvky za náročnou či nenáročnou na realizaci. Ke zjištění jejich vnímání dané problematiky sloužila opět sedmibodová škála Likertova typu.

Graf č. 7

Nejvíce pedagogů (38 %) hodnotilo náročnost realizace stupněm 3. Střední náročnost a stupeň číslo 4 zvolilo 25 % pedagogů. 19 % pedagogů pak hodnotilo náročnost stupněm 5, tedy vnímali realizaci jako spíše náročnější. Jako nenáročnou na přípravu, tedy stupeň 1, zvolilo 12% dotazovaných a jen 6% pak zvolilo stupeň 2, tedy vnímali realizaci vzdělávacího programu s regionálními prvky jako spíše nenáročnou.

Položka č. 8: S kterými překážkami při realizaci vzdělávacího programu s regionálními prvky se nejčastěji potýkáte?

V otázce bylo možno označit pouze jednu odpověď.

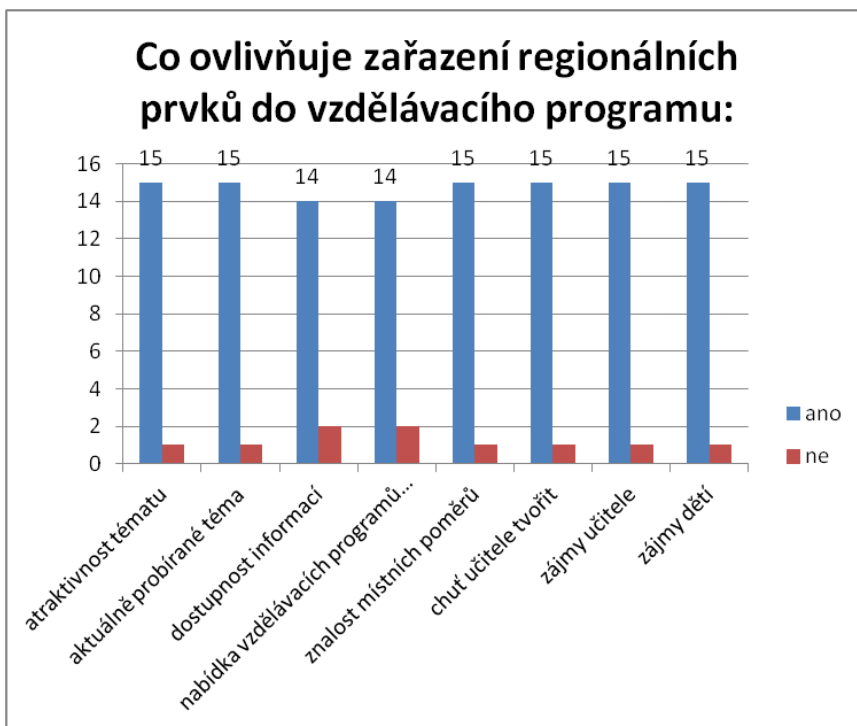

Graf č. 8

Osmá položka dotazníku se věnovala překážkám při realizaci vzdělávacího programu s regionálními prvky. Přesně 50% dotazovaných učitelů se nejčastěji setkala s překážkou v podobě vzdálenosti či špatné dostupnosti atraktivních míst pro realizaci vzdělávacího programu s regionálními prvky. 38% pedagogů se nejčastěji setkala s problémem v podobě nedostatku času pro realizaci takového typu vzdělávacího programu. Překážky v podobě komplikované přípravy projektu a nezájem učitele o region měly obě po 6 % hlasů.

Položka č. 9: Co ovlivňuje zařazení regionálních prvků do vzdělávacího programu:

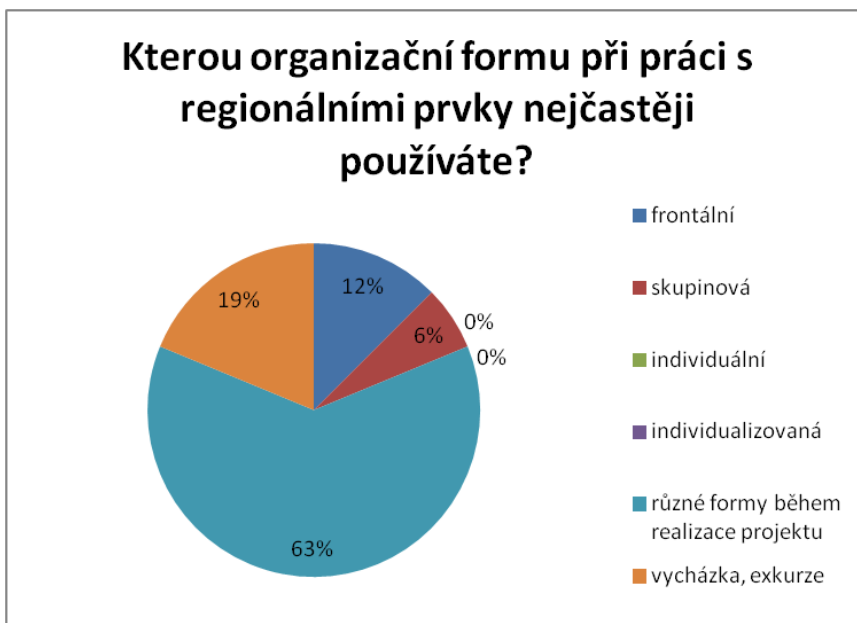
Devátá položka dotazníku zjišťovala, co ovlivňuje zařazení regionálních prvků do vzdělávacího programu v mateřských školách. U navržených tezí bylo možné zvolit odpověď ano či ne.

Graf č. 9

Z průzkumu vyplývá, že atraktivnost tématu, aktuálně probírané téma, znalost místních poměrů, chuť učitele tvořit, zájmy učitele a zájmy dětí kladně ovlivňují zařazení regionálních prvků do vzdělávacího programu u 94% dotázaných, tedy 15 pedagogů. Zbývajících 6% pedagogů pak tyto navržené prvky neovlivňují. Dostupnost informací a nabídka vzdělávacích programů pro MŠ v místních institucích kladně ovlivňuje zařazení regionálních prvků do vzdělávacího procesu u 88% dotázaných učitelů. U 12% dotázaných tomu tak není.

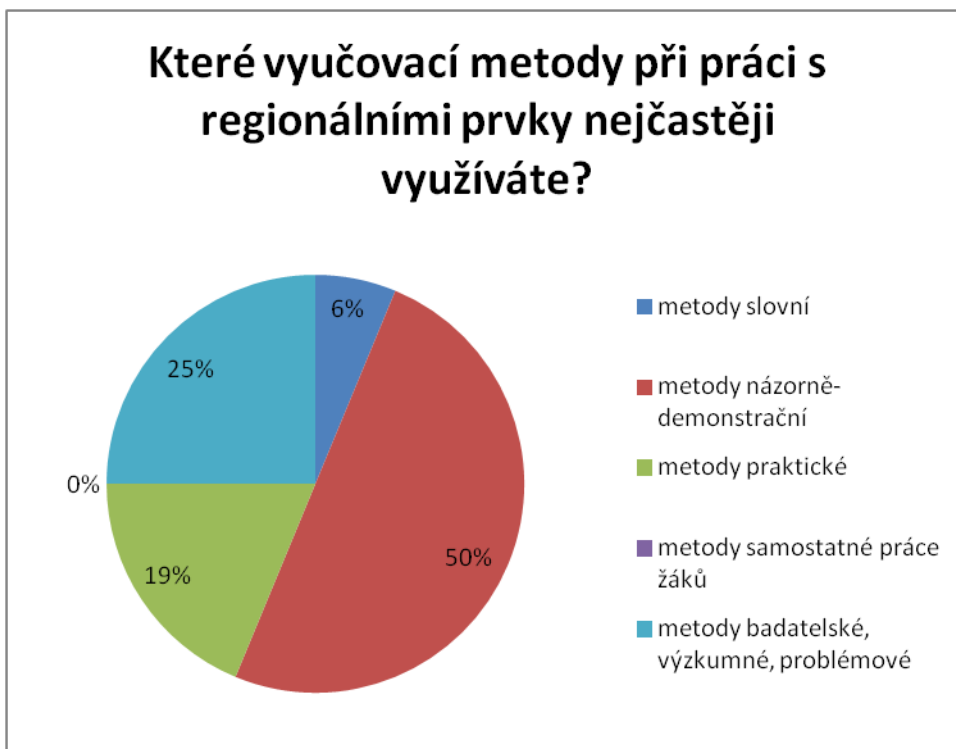
Položka č. 10: Kterou organizační formu při práci s regionálními prvky nejčastěji používáte?

Graf č. 10

Položka číslo deset zjišťovala, jakou organizační formu učitelé nejvíce využívají při práci s regionálními prvky. Z odpovědí vyplynulo, že nejčastěji učitelé využívají k práci s regionálními prvky různé organizační prvky během realizace projektu (63%). Dále 19% dotazovaných uvedlo využití vycházky a exkurze, pro 12% dotazovaných je nejčastěji využívanou formou frontální výuka a 6% dotázaných zvolilo formu skupinovou.

Položka č. 11: *Které vyučovací metody při práci s regionálními prvky nejčastěji využíváte?*

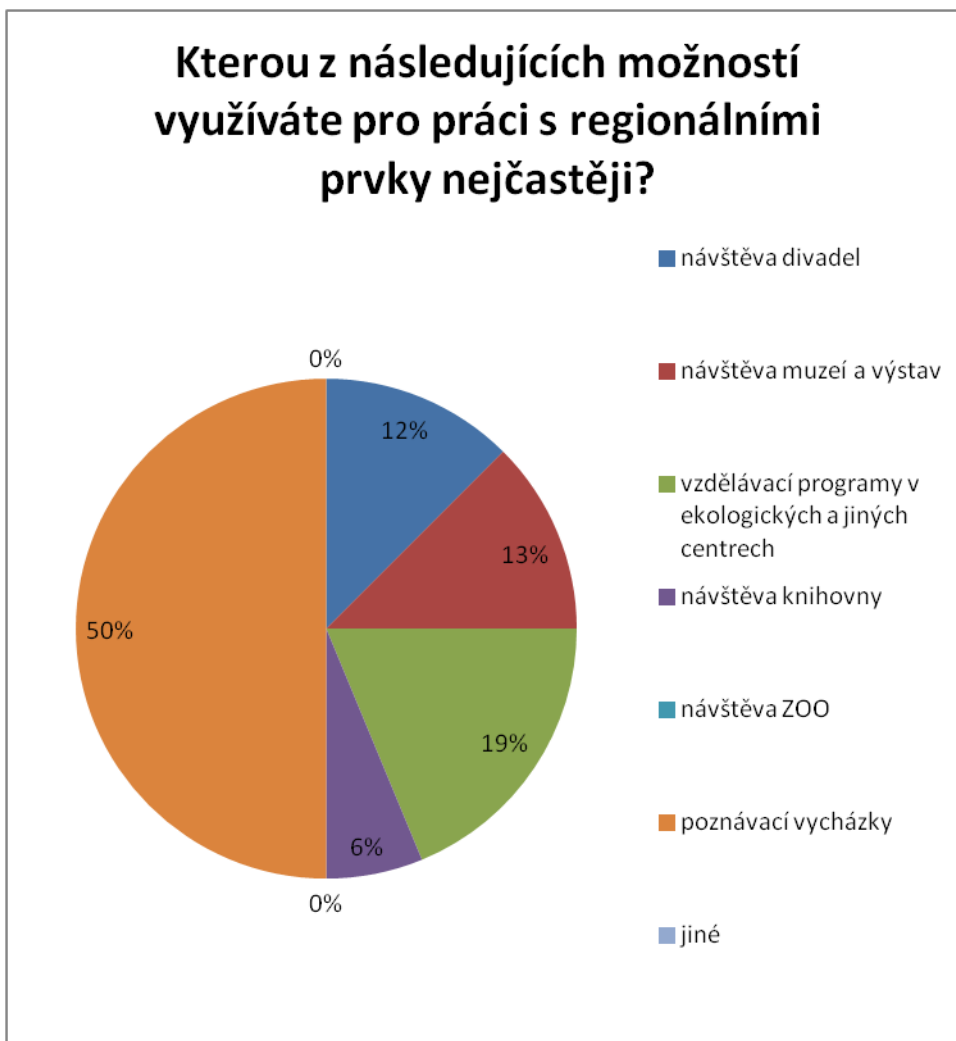

Graf č. 11

Jedenáctá položka se věnovala vyučovacím metodám, jež pedagogové mateřských škol nejčastěji používají pro práci s regionálními prvky. Polovina dotázaných uvedla, že nejčastěji využívá metody názorně-demonstrační. Čtvrtina dotázaných využívá nejčastěji metody badatelské, výzkumné, problémové. 19% učitelů dává přednost metodám praktickým a 6% pak nejčastěji volí metody slovní.

Položka č. 12: *Kterou z následujících možností využíváte pro práci s regionálními prvky nejčastěji?*

V otázce bylo možno označit pouze jednu odpověď.

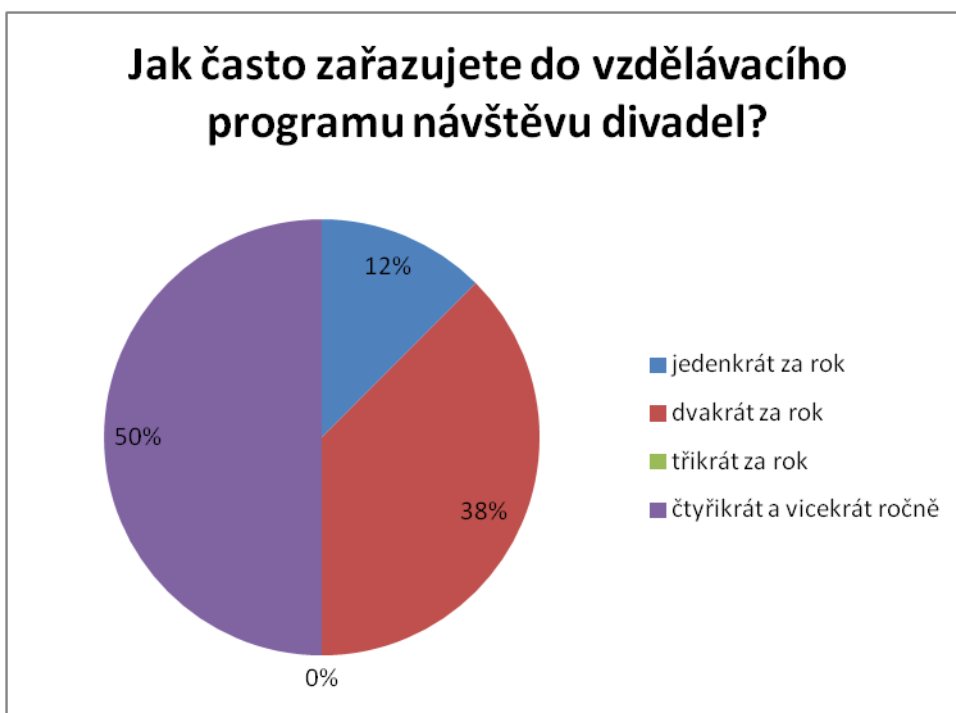
Graf č. 12

Dvanáctá položka zjišťovala, kterou z navrhovaných možností využívají učitelé pro práci s regionálními prvky nejčastěji. Polovina dotázaných odpověděla, že nejvíce využívá poznávací vycházky. Tři dotazovaní pedagogové upřednostňují vzdělávací programy v ekologických a jiných centrech. Dva dotázaní využívají návštěvu divadel a další dva z dotazovaných pedagogů pak dávají přednost návštěvě muzeí a výstav. Pouze jeden dotázaný využívá návštěvu knihovny.

Položka č. 13: Pokud jste v předchozí otázce zvolili možnost Jiné, uveďte které:

V položce č. 12 nikdo z dotazovaných nezvolil možnost Jiné, tudíž třináctá položka zůstala nevyplněna.

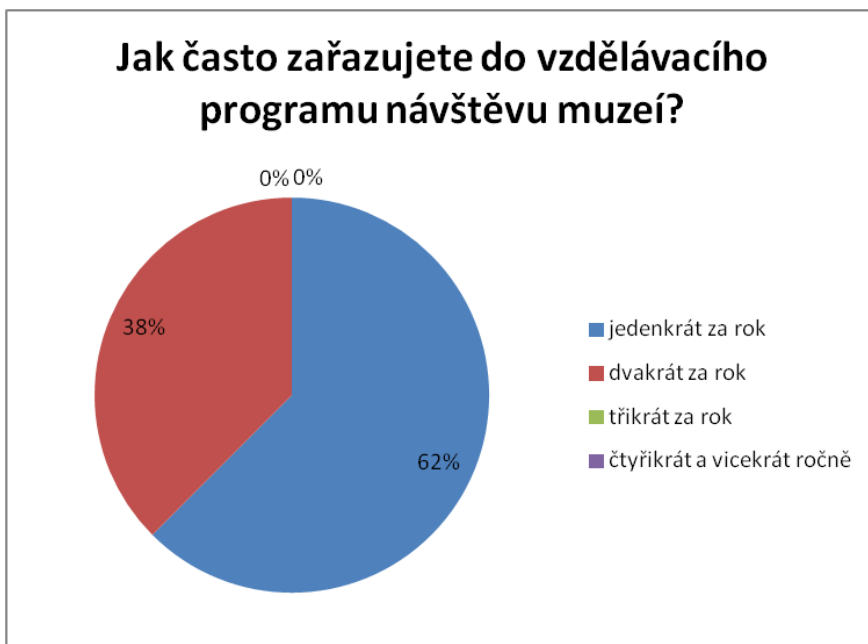
Položka č. 14: *Jak často zařazujete do vzdělávacího programu návštěvu divadel?*

Graf č. 13

Položka čtrnáctá se detailněji věnuje četnosti návštěv divadel. Polovina dotázaných uvedla, že tuto instituci navštěvují s dětmi čtyřikrát a vícekrát ročně. 38% učitelů navštěvuje s dětmi divadlo dvakrát za rok a 12% pouze jedenkrát ročně.

Položka č. 15: *Jak často zařazujete do vzdělávacího programu návštěvu muzeí?*

Graf č. 14

Patnáctá dotazníková položka se věnovala četnosti návštěv muzeí. 62 % dotazovaných pedagogů uvedlo, že muzeum navštíví se svými školami jedenkrát ročně. Zbýlých 38% pak do muzea zamíří dvakrát za rok.

Položka č. 16: *Jak často zařazujete do vzdělávacího programu vzdělávací programy v ekologických a jiných centrech?*

Graf č. 15

Předposlední položka dotazníku byla věnována četnosti návštěv v ekologických a jiných centrech. 44 % pedagogů uvedlo, že tato centra navštíví dvakrát ročně. Jen jedenkrát ročně do těchto center zamíří 38% dotazovaných. Čtyřikrát a vícekrát ročně pak tuto možnost zařadí do vzdělávacího programu 13% z dotázaných a pouze 6% tak učiní třikrát za rok.

Položka č. 17: Se kterou institucí nebo organizací v regionu v rámci práce s regionální tematikou nejraději spolupracujete a proč?

Sedmnáctá otázka byla jediná povinná otevřená otázka. Co se týká četnosti, celkem v 6 případech (tedy 38%) dotazovaní pedagogové jmenovali **Sluňákov- centrum ekologických aktivit města Olomouce, o.p.s.** v Horce nad Moravou. Učitelé účastníci se dotazníkového průzkumu, jmenovali buď pouze toto centrum, nebo alespoň v jejich odpovědi stálo na prvním místě.

Příklady odpovědí:

„Sluňákov- výborná organizace lektorů, zajímavé a různorodé aktivity pro děti, krásné přírodní prostředí.“

„S ekologickým centrem Sluňákov. Je pro naši LMŠ v bezproblémové vzdálenosti, máme mezi sebou dobré vztahy. Sluňákov připravuje kvalitní a zábavné programy a spolupracujeme spolu již několik let.“

„Sluňákov- dostupnost a pestrá nabídka témat“

Sluňákov- centrum ekologických aktivit, nabízí pestrý program pro děti ve vztahu s přírodou.“

Další odpovědi na tuto dotazníkovou položku již byly pouze jednočetné (např. Doubravský dvůr, Vlastivědné muzeum Olomouc, divadlo Na Šantovce, kino Metropol, farmy obecně)

7 Shrnutí výsledků

Díky vyhodnocení dotazníku jsme získali nové poznatky o práci učitelů mateřských škol v olomouckém regionu s regionálními prvky. Z předkládaného výzkumu vyplývají následující skutečnosti:

- Více než polovina zúčastněných pedagogů se v regionu narodila, nebo v něm vyrůstala.
- 81% z dotazovaných pracuje v klasické státní mateřské škole, výsledky jsou tedy spíše relevantní pro toto prostředí.
- Více než polovina pedagogů odpověděla, že v mateřské škole, ve které působí, realizují činnosti založené na regionálním principu (ano 19%, spíše ano 56%).
- Zhruba polovina dotázaných je spokojena se zařazováním činností založených na regionálním principu v mateřské škole, v níž působí (ano 19%, spíše ano 44%).
- Přípravu vzdělávacího programu s regionální tematikou hodnotí většina dotázaných jako průměrně náročnou.
- Při přípravě tohoto typu vzdělávacího programu se nejčastěji setkávají s překážkami v podobě nedostatku podpůrných materiálů (25%) a nedostatečnou nabídkou exkurzí či programů pro mateřské školy v místních institucích (25%).
- Realizaci vzdělávacího programu s regionálními prvky dotázaní vnímají převážně jako průměrně náročnou.
- Při realizaci se polovina dotázaných nejčastěji setkává s překážkami v podobě vzdálenosti či špatné dostupnosti atraktivních míst; o něco méně pak s nedostatkem času na realizaci tohoto programu (38%).
- Na dotaz, co ovlivňuje zařazení regionálních prvků do vzdělávacího programu, učitelé v naprosté většině souhlasili s tvrzením, že se jedná o tyto položky: atraktivnost tématu (94%), aktuálně probírané téma (94%), dostupnost informací (88%), nabídka vzdělávacích programů pro MŠ (88%), znalost místních poměrů (94%), chuť učitele tvořit (94%), zájmy učitele (94%) a zájmy dětí (94%).
- Pro 63 % pedagogů jsou nejčastěji využívanou organizační formou při práci s regionální tematikou různé organizační formy během realizace projektu.

- Polovina z dotázaných pedagogů využívá nejčastěji názorně-demonstrační metody pro práci s výše zmíněnou tematikou. 25% učitelů pak volí metody badatelské, výzkumné a problémové.
- Pro práci s regionální tematikou mimo školu využívají respondenti nejčastěji poznávací vycházky (50%).
- Návštěvu divadel zařazují dotázaní pedagogové do vzdělávacího programu nejčastěji čtyřikrát a vícekrát ročně (50%).
- Návštěva muzeí je velkou částí pedagogů zařazována do vzdělávacího programu jen jedenkrát ročně (63%).
- Vzdělávací programy v ekologických či jiných centrech navštíví učitelé se svojí třídou nejčastěji dvakrát za rok (44%).
- Organizací, se kterou dotazovaní (38%) nejraději v rámci regionu spolupracují je Sluňákov- centrum ekologických aktivit města Olomouce, o.p.s. nacházející se v Horce nad Moravou.

Závěr

V předkládané bakalářské práci jsme se věnovali využití regionálních prvků v práci učitele mateřské školy v olomouckém regionu. Práce byla rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Cílem práce bylo zjistit, do jaké míry a jak využívají pedagogové mateřských škol v regionu regionální tematiku ve vyučovacím procesu.

V teoretické části měla bakalářská práce za cíl seznámit čtenáře s olomouckým regionem. Nejprve byly objasněny pojmy region a regionální prvek a blíže přiblížen region Olomouc. Pozornost byla věnována jeho poloze a geografickému vymezení, stručné historii města Olomouce a výběru významných kulturních památek druhé nejrozsáhlejší památkové rezervace v České republice. Znalost historie regionu, kde pedagog působí, považujeme za jednu ze základních kompetencí učitele, nejen předškolního vzdělávání. Dále bylo definováno zařazení Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání do systému kurikulárních dokumentů a provázanost jeho vzdělávacích oblastí s regionálními prvky, které nejsou sice přímo tématem tohoto vzdělávacího programu, ale v každé ze vzdělávacích oblastí se regionální tematika odráží a můžeme s ní pracovat.

Empirická část přiblížila nejčastější možnosti zpracování regionální tematiky pedagogy mateřských škol v olomouckém regionu. Z výzkumu vyplynulo, že více než polovina dotázaných pedagogů v mateřské škole, kde působí, realizují činnosti založené na regionálním principu a zhruba polovina pedagogů je také s tímto zařazením regionálních prvků spokojena. Práce s regionálními prvky je pro učitele průměrně náročná. Práci s tímto tématem učitelům nejvíce stěžuje vzdálenost nebo špatná dostupnost atraktivních míst. Regionální prvky pak nejčastěji do vzdělávacího procesu zařazují formou projektu a organizačních forem, jež se při něm vyskytují. Jako způsob práce s regionální tematikou mimo prostředí školy volí dotázaní nejčastěji vycházky po okolí.

Empirickou část této práce lze pokládat za malou sondu do praxe v regionálních mateřských školách, ze které lze vycházet při počátcích práce pedagoga s regionální tematikou či využít tento výzkum jako odrazový můstek pro zlepšení a podpoření spolupráce mateřských škol na Olomoucku s místními institucemi.

Seznam použité literatury a zdrojů:

BARTOŠ Josef a SEDLÁČEK Stanislav. K významu výrazu region a regionální. Praha, 1981.

BARTOŠ, Josef, SCHULZ, Jindřich a TRAPL, Miloš. Regionální dějiny: pojetí, poslání, metodika. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0865-1

BARTOŠ, Josef. *Olomouc. Malé dějiny města*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0493-1.

BISTRICKÝ, Jan. Počátky hradu a města. In BARTOŠ, Josef. *Olomouc. Malé dějiny města*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 27-46. ISBN 80-244-0493-1.

BISTRICKÝ, Jan: *Olomouc. Průvodce městem a okolím*. Olomouc: Votobia, 1998, ISBN: 80-7198-243-1

BLÁHA, Josef. Před výskytem písemných zpráv. In BARTOŠ, Josef. *Olomouc. Malé dějiny města*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 17-26. ISBN 80-244-0493-1.

FABIÁNKOVÁ, Bohumíra. *Didaktika prvouky*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-85931-03-6.

FIALA, Jiří. Město v pevnosti. In BARTOŠ, Josef. *Olomouc. Malé dějiny města*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 143-180. ISBN 80-244-0493-1.

FRAIT, Jiří. *Olomouc*. Praha: Beta, 2005. ISBN: 80-7306-181-3

GRAČKA, Vladimír; LISICKÁ, Helena, ZÁMEČNÍČEK, Karel. *Domovní znamení v Olomouci. Domovní znamení a ochranné motivy, pověsti olomouckých domů*. Olomouc: Poznání, 2008. ISBN: 978-80-86606-80-4

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-247-1369-4.

KALHOUST Zdeněk, OBST Otto a kol. Školní didaktika. Praha: Portál, 2002. ISBN: 80-7178- 253-X.

KAŇÁK, Bohdan; STEJSKAL, Jan aj. Z bouří husitské revoluce do renesanční Evropy. In BARTOŠ, Josef. *Olomouc. Malé dějiny města*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 71-92. ISBN 80-244-0493-1.

KAŠPAR, Zdeněk. V době předbělohorské. In BARTOŠ, Josef. *Olomouc. Malé dějiny města*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 93-110. ISBN 80-244-0493-1.

KOHOUT, Štěpán. Rozkvět města. In BARTOŠ, Josef. *Olomouc. Malé dějiny města*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 47-70. ISBN 80-244-0493-1.

Kolektiv autorů. Nový slovník cizích slov pro 21. století. 2. vyd. Praha: Plot, 2018. ISBN: 978-80-74528-326-0.

KOUDELA, Miroslav. Za třicetileté války. In BARTOŠ, Josef. *Olomouc. Malé dějiny města*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 111-122. ISBN 80-244-0493-1.

KREJČA, František. Region a regionalismus. In HOLUB, Zbyněk. *Region, regionalistka, regionalismus a regionalisté*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, s. 84-91. ISBN 978-80-86708-39-3.

POJSL, Miloslav. Restaurace katolicismu a státního absolutismu. In BARTOŠ, Josef. *Olomouc. Malé dějiny města*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 123-142. ISBN 80-244-0493-1.

PROCHÁZKOVÁ, Pavlína. Pravěk a protohistorie. In BARTOŠ, Josef. *Olomouc. Malé dějiny města*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 9-16. ISBN 80-244-0493-1.

SKOUPÝ, Arnošt. Bourání hradeb. In BARTOŠ, Josef. *Olomouc. Malé dějiny města*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 181-216. ISBN 80-244-0493-1.

TRAPL, Miloš. V republice. In BARTOŠ, Josef. *Olomouc. Malé dějiny města*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 217-250. ISBN 80-244-0493-1.

VAVRDOVÁ, Alena. *Didaktika vlastivědy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2263-3.

Internetové zdroje:

Muzeum umění Olomouc. Arcidiecézní muzeum Olomouc. [online]. ©Muzeum umění Olomouc 2016 [cit. 2021-05-02]. Dostupné z: <https://muo.cz/budovy/arcidiecezni-muzeum-olomouc--40/>

Olomouc- představení. Sloup nejsvětější trojice v Olomouci. [online]. ©České dědictví UNESCO [cit. 2021-05-02]. Dostupné z: https://www.unesco-czech.cz/olomouc/predstaveni/#page_start

Profil města Olomouce 2018. Olomouc.eu [online]. ©2018 [cit. 2021-03-17]. Dostupné z: https://www.olomouc.eu/administrace/repository/gallery/articles/88_/8827/profil-mesta-olomouce-2018.cs.pdf

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2018. 50 s. [cit. 2021-04-28]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/45304/>

Umělecké centrum UP. Jezuitský konvikt. [online]. ©2020 [cit. 2021-05-05]. Dostupné z: <https://uc.upol.cz/historie/jezuitsky-konvikt/>

Seznam zkratk:

MŠ – mateřská škola

PV – předškolní vzdělávání

RVP – rámcový vzdělávací program

ŠVP – školní vzdělávací program

Zdroje obrázků:

Obrázek č. 1: <https://www.czecot.cz/images/240x240/337118.jpg>

Obrázek č. 2: <https://www.czecot.cz/results/zobrobr.php?w=st&id=337114&orig=1>

Obrázek č. 3: <https://www.nockostelu.cz/kostel/4785/>

Obrázek č. 4: <https://www.olomouc.eu/aktualni-informace/aktuality/9539>

Obrázek č. 5: <https://www.strednimorava-tourism.cz/cil/sloup-nejsvetejsi-trojice-pamatka-unesco/>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Mgr. Zuzana Turková
Katedra nebo ústav:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Využití regionálních prvků v práci učitele mateřské školy (Olomouc).
Název práce v angličtině:	Use of regional elements in work of kindergarten teacher (Olomouc)
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se zabývá problematikou využití regionálních prvků v práci učitele mateřské školy v olomouckém regionu. V teoretické části vysvětluje základní pojmy, region a regionální prvek, zabývá se stručnou historií města Olomouce, významnými kulturními památkami a regionálními prvky v kontextu RVP PV. Empirickou část tvoří výzkumné šetření zaměřené na práci učitelů mateřských škol v olomouckém regionu s regionální tematikou.
Klíčová slova:	Olomouc, region, regionální prvky
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis is focused on use of regional elements in work of kindergarten teacher in Olomouc region. The theoretical part explains the basic concepts, region and regional elements, it occupy of short history of Olomouc, signifiant culture memorys and regional elements in the kontext of RVP PV. The empirical part consists of a research survey focused on working of kindergarten teachers in Olomouc region with region theme.
Klíčová slova v angličtině:	Olomouc, region, regional elements

Přílohy vázané v práci:	žádné
Rozsah práce:	47 stran
Jazyk práce:	český